

Szántó Kovács János ismeretlen levelei kerültek elő

A 70 évvel ezelőtt, 1894 április 22-én Hódmezővásárhelyen lezajlott tüntetés hőseinek, Szántó Kovács Jánosnak eddig ismeretlen levelei kerültek elő a Szegedi Állami Levéltárból. A leveleket a makói szocialistákhoz írta, közvetlenül a nevezetes nap előtt. A makóiakkal folytatott levelezésből kiderül, hogy a makóiak mozgalmát maga Szántó Kovács János szervezte. Biztatta a makóiakat is munkásügylet alakítására, és május 1. méltó megünneplésére. A levelekből kiderül, hogy a makóiak áttértek Várasárhelyre, ott tapasztalatokat gyűjtöttek és a vásárhelyi szocialisták, Szántó Kovács tanítványai, Makón is segítettek a szervezésben. Szántó Kovács mozgalmára egész Csánád megyére kiterjedt.

A leveleket a makói rendőrség házkutatások során találta meg Szántó Kovács János makói híveinél és azok eddig az irattárban lappangtak. Az évfordulóra a leveleket közzéteszi a levéltár igazgatója, Oltrai Ferenc a Hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum kiállításán.

Reggeltől estig...

Épül a kultúrpark — Eddig már közel 10 ezer óra társadalmi munkát végzett a lakosság

Még el sem készült, s nagymamától kísérve máris gyerekek kímélik, hogy milyen is lesz a zöldülő újszegedi ligetben a kultúrpark.

— Ugye hinta is és forgó is lesz, bácsi? — kérde egy kis legény a lapátoló öregtől. S az bólogatva felel:

— Hát persze! — és távolabbra mutat, ahol már felállításra vár a Húsi-pari Vállalat és a konzervgyár dolgozói által készített láncos-, átbillenő- és hajóhinta.

A vén fák alatt a társadalmi munkások serege délelőtt és délután dolgozik, végezve a tereprendezés földmunkáit.

— A lakosság — közlik az építkezés vezetői — a vállalt több mint 20 ezer óra társadalmi munkából már közel tízezeret teljesített.

Itt dolgoznak a szegedi kommunista és munkásmozgalom veteránjai, ügyet sem vetnek a fájós derékre. S hordják a földet a gépek. A 10-es AKÖV, a Vízügyi Igazgatóság, a honvédség műszaki alakulata, a lággyár, a Közüti Ütfenntartó Vállalat teherautókkal, földgyalukkal jött segítségül. Az újszegedi

Haladás Tsz. gazdái pedig kocsijaikkal a földet szállítják.

A leendő kultúrpark csatornázása lényegében megvan, s ez a víz- és csatornák munkájának érdeme. Kirajzolódik a gyermekautópálya képe: a városgazdálkodási vállalat dolgozói még a sötétedés után is betonoznak. A babszínház munkálatai kisit elmaradtak, s jó lenne, ha "ráhúznának" a kivitelezést végző Építő Ksz. tagjai. Lapátot, csákányt fogtak a városi és a kerületi tanácsok, a cipőgyár, a rostikészítő dolgozói, az erdészeti és a vasút-forgalmi technikum, a Tömörkény gimnázium diákjai,

s itt munkálkodnak a posta, a vasút dolgozói is.

Cseng a telefon az építkezésnél. Jelentik, hogy vannak üzemek, amelyeknek a dolgozói újabb társadalmi munkát vállaltak. A falemezgyáriak takaros favillamost, a gyufagyáriak pedig három kisautót készítenek.

Az összefogás nyomán — közel 100 vállalat, intézmény, iskola vállalt társadalmi munkát — május elsején, ha egyelőre szerény keretek között is, de megnyílik a kultúrpark a gyermekek és az idősebbek örömeire.

M. S.

VÁRNAI MARIAN

Mórahalmon 62 éves korában meghalt Várnai (Vrana) Marian elvtárs, a magyar és a lengyel munkásmozgalom régi harcosa, A Magyar Szocialista Munkáspárt szegedi járási bizottsága, a Kiskundorozsmai Gépiparászati Munkásközpontja és a közéleti pártvezetést saját hatáskörébe tartozó Temetési pénzeket elvett 2 órákor lesz Mórahalmon.

Sosem tisztelték urnak, elvtársnak sem igen szólították, egyszerűen Papa volt. Így

hívták a kisiskolások gyerekeket, akiket politizálni órákon a bonyolult gépek, fémek titkaira tanított. Papa volt a pártbizottságban, melynek alapító tagja volt, és a tanácsban, a járási pártbizottságban és mindenütt a földelők, a tsz-ekben, amerre járt. Azért szerették nagyon, mert ő is nagyon szerette, tisztelte az embereket. Házának ajtaja örökké nyitva volt azok előtt, kik segítségért fordultak hozzá, s ő mindig segített.

Kedvenc szavazására szentelt „pajtása” volt a nyolcadikos kisdíjak, a pedagógus és a traktorista, nem tartott különbséget a megbecsülésben az emberek között... A nagy világoskék szemű, valahova örökké siető öreg Pajtás meghalt, a nagyon fog majd hiányozni a mórahalmiaknak és ismerőseinek. Hiszen azután, hogy a háború, a fasizmus üldözöttként Lengyelországból Mórahalmra került, nagyon sokat tett azért a községért. Többek között ő szervezte meg annak idején a gépiparászati, melynek fennállásáig főmérnöke volt.

Nemcsak a gépekhez értett ő. Valóságos tudós volt az agronomiában, a szőlőművelésben, a gyümölcsstermesztésben, s csak úgy barátai szórakoztatására tanult meg festeni is. A közéleti művelődési házban és sok mórahalmi lakásban kedves, hangulatos képei is örök emléket. Sokféle mesterségét, mely a bonyolult gépszerkezéstől a piktúráig terjedt, azt hiszem leginkább csak azért tanulta meg, mert mindig szeretett a nehéz feladatokat, szenvedélyesen tudott küzdeni. Egyszer egy találmányszámba menő újítást elmulasztotta valaki. Mások pert indítottak volna, ő azonban legyintett: „hagyjuk ezt, pajtás. Az országnak mindegy, hogy ő kapja a pénzt, vagy én. Az a fontos, hogy az újítás elterjedt. Az a pénz nekem se kényre kellett volna.” Száz meg száz ilyen apró történet is őri majd emléket. Mert ő magyaroknak is éppen olyan nagyszerű ember volt, mint származása szerint lengyelnek.

Cs. J.

Szegedi könyvek

Új irodalmi, nyelvészeti és néprajzi dolgozatok

A Szegedi Tanárképző Főiskolának, valamint a Jó-zsef Attila Tudományegyetem bölcsészeti karának kiadásában a közelmúltban há-

rom olyan új kiadvány jelent meg, amely irodalomtörténeti, nyelvészeti és néprajzi tanulmányokat tartalmaz.

Főiskolai évkönyv

A főiskola évkönyvének önálló címmel (*Series linguistica et litteraria*) készített különyomat-kolligátumában két tanulmány is foglalkozik Juhász Gyulával. Benkő László sokat ígérő Juhász-szótárából mutat be részletet, amely — különösen néhány jellegzetes szavával (fáj, fáradt, fehér stb.) — máris sok jellemzőt ad a szegedi költő lírájának, nyelvi eszközeinek megértéséhez. Csukás István Juhász Gyula költészetének szlovák fogadtatását, verseinek tolmácsolását elemzi, főként Emil Boleszláv Lukács és Valentin Beniák fordításait, szerepüket a költő és általában a Nyugat-nemzedék lírikusainak szlovák megismertetésében. A nyitrai főiskola tanárának, Csanda Sándornak tanulmánya a magyar-szlovák irodalmi és kulturális kapcsolatok kutatásának elvi kérdéseit veti föl, főként a mindkét oldalon korlátozó nacionalizmus elleni küzdelem szempontjait hangsúlyozva. Szintén a főiskolai kutatások „szlovák” profilját erősíti Drahos Ágoston cikke a hazai szlovák nyelv-fordítások magyar jövőnév-szavainak hangzóhelyettesítéséről. Irodalmi jegyzékben A bokortanyák népe szerzőjének, Márkus Mihálynak hibásan szerepel a neve. Erdői Mihály egy orosz nyelvi jelenség, a tagadás kifejezésére szolgáló he módosító szó mondatbeli szerepét vizsgálja.

Szencsok György a szlovák kritikai realizmus nagy alakjának, Jozef Gregor-Tajovskynak 1904-től 1910-ig tartó nagylaki tartózkodását, innen írott leveleit, s itteni élményekből táplálkozó elbeszéléseit, színműveit, a hazai szlovák nemzeti mozgalomban viselt szerepét ismerteti. A kitűnő témaválasztás értékét növeli, hogy sikerül kimutatni Achim Andráss parasztmozgalmának az életművére tett hatását is. Sziklay László és Vargha Balázs Csokonainak „Szerelmeddel a csikóbőrös kulacsához” című verse nemrég előkerült új magyar változatának és szlovák fordításának tanulmányát elemzi. A két szerző a filológiai eredményeken kívül a szlovák irodalmi nyelv fejlődésére és a magyaréhoz hasonló szlovák irodalmi népiességre vonatkozóan is következtetéseket von le.

Ullman István nyelvészeti-filológiai tanulmánya francia jelenségeken vizsgálja a stilisztikai választás nyelvi megéléstani indítékait, és a megfelelő szó megválasztásával elérhető legnagyobb kifejező érték jellemzőit.

Földrajzinév-kutatásunk ki-váló művelője Incefi Géza ezúttal két tanulmányával szerepel. Egyikben a szókincs (köznevek és személynévek), a másikban a hangtani saját-ságok (ö-zés, e-zés, i-zés stb.) szempontjából vizsgálja a szegedi és makói földrajzi neveket.

Egyetemi Acta-sorozat

Az Acta-sorozat irodalomtörténeti szekciójának 3. kötete csupán két dolgozatot tartalmaz. Késérő Bálint a rabzoltságán született érde-mes görög író-bölcselő, Epik-tész 17. századi magyar visszhangjának dokumentumait tárja föl, fordításának kéziratait ismerteti, a fordító nyoma, és a kolozsvári Thordai Jánosban véli megélni. Eredményének fő-ként a vallásos gondolkodásból a racionalizmus, a fölvi-lágosodás felé vivő hazai szellemi fejlődés rekonstruk-ciója szempontjából van je-lentősége. Vörös László dolgozata — Péter László kéz-iratban levő munkája alap-ján — a Juhász Gyula forradalmi publicisztikájában és költészetében sajátos hang-súlyt kapó „új hit” motívum változásait kíséri végig.

Az egyetemi Acta-sorozat Néprajz és Nyelvtudomány című szekciójának 7. kötetében a magyar nyelvvel foglalkozó tanulmányok közt találjuk Nyíri Antal szövejté-seit, Rácz Endre történeti tárgyú írását nyelvünk köv-terkező mondatairól a nyelv-emlékek alapján. Pálfalvi Etelka cikkében tagadja a nincs előzményeként fölté-telezett incs alak létét. Velcsó Mártonné a birtokos sze-mélyrag szerepváltozását viz-szsgálja az udvarias beszéd történetében (Kegyelmed, uram stb.). Dienes Erzsébet az Erdy-kódex nyílt e-jének előfordulásából következtet a helyes ejtémódra.

A finn-ugor tanszék ku-tatásából Hajdú Péternek az osztály-szamojéd (ún. szel-kup) és a magyar közötti összehasonlító tanulmányát, valamint Mikola Tibornak a regös és régi szavunk eredetével foglalkozó szövejté-sét olvashatjuk. Az irodalom felé mutat Sipka Sándornak Imre Sándor nyelvtudományi munkásságáról és Lőrinczy Attilának a Móra Ferenc no-velláiban gyakori vers jelle-gző mondatok stilisztikai sze-repéről szóló dolgozata. A néprajzhoz kapcsolódik Kor-de Imre szöveggyűjtemvé-ne Bács megyei Dávid földmü-velésének köréből, Szabó Jó-zsef nyelvjárási szövegközlé-se a Tolna megyei Nagykő-

nyiből, Szécsi Pál közlemé-nye a 18. századi kabai anyakönyvek nyomán az egy-elemű névadás még akkor meglevő nyomaival és a be-cézés típusairól.

A történeti néprajzot He-repet Jánosnak az aradi és a szegedi bokály 18. és 19. szá-zadi szerepéről, Erdélybe való elkerüléséről sok érde-kes adatot nyújtó dolgozata képviseli. Ezen a nyomon bi-zyonyítja a különben már ki-vesztett és emlékeny híján maradt, egykor virágzó sze-gedi művészi fazekasipar lé-tét. Börsök Vince a szőlő-nek és a mustnak, valamint a belőlük készített különféle ételeknek, italoknak a sze-gedi tanyai nép táplálkozásá-ban betöltött szerepét írja le. Juhász Antal folytatja a sze-gedi kismesterségek kutató-sát, s ezúttal a képfestőkről hoz 18–19. századi adatokat. Dömötör Sándor kimutatja az első magyar néprajzi tan-szék tanárának, Solymossy Sándornak születése centená-riuma alkalmából, hogy a szegedi professzor munkássá-gában a parasztság néprajza mellett jelentős rész jutott a munkásszótály életmódja kutatásának, s ezzel a mai néprajzkutatás új földatai-nak megérzője, sőt úttörője is lett. Bóna Júlia a szlavó-niai Harasztli táplálkozási ha-gyományokból mutat be né-hányat.

Örvendtes a szegedi tár-sadalomtudományok e gaz-dag publikációs termése. Mégis sajnáljuk, hogy a bo-nyolult nevű és rendszerű ki-adványok helyett az egye-tem, a főiskola, a város, a múzeum és a könyvtárak összefogása nem terem e tu-dományok számára előnyö-sebb közlési formát nyújtó folyóiratot. Régi szegedi ha-lyományok — Föld és Em-ber, Népiünk és Nyelviünk, Szegedi Füzetek, Délvidéki Szemle — mutatják a járha-tó utat. A Néprajz és Nyelvtudomány szemle- és könyv-ismertetési rovata, az iroda-lomtörténeti Acta beszámoló része pedig elárulja, hogy a mostani kiadványoknak is megvan ez az időszerszerű, friss reflexiókra törekvő ígé-nye.

Ha kilenc ember összefog...

Erndt Jánosnak, az IKV Béké-brigádja vezetőjének kis szobája falát sűrűn egymás mellé akasztott bekere-tezett oklevelek borítják. Két nagyobb, s több szerényebb, kisebb.

— A brigád kollektív mun-káit elismerő két oklevél — mutat a díszesebbekre a bri-gádvezető — ezekkel pedig az egyéni munkát jutalmaz-ták.

— Mikor alakult meg a brigád? — 1961 decemberében 10 lakost hívtunk össze. Meg akartuk mutatni: ki lehet tartani együtt. A tíz ember közül heten vállaltuk a bri-gádmunkát: Major József, Harangozó Géza, Barta Imre, Endrédi József, a Szikora Józsi bácsi és én. 1962. ja-nuár 1-től brigádban dolgoz-tunk.

● Fegyelmiből — elismerés...

— Hogyan nyerték el a szocialista címet?

— Ennek hosszú története van. 1963 januárjában, ami-kor az első közösen töltött évet értékeltük, a vállalat-vezetőség nem akarta megad-ni a szocialista címet, mert akkor folyt az eljárás az egyik brigádtagnak ellen. Azt állították róla, hogy a társadalmi tulajdont dész-málja. Végül is a termelési tanácskozás elé került az ügy, s a szocialista brigád cím elbírálása is.

— Kiderült, hogy a fegyel-mi alaptalan volt, s csak a rosszindulat terelte a gya-nút társunkra. Tisztázódott a helyzet, s megkaptuk a szo-cialistabrigád-címet.

— De egy kudarcunk volt... sajnos — mondja Varga Lajos.

Elkomorultak az arcok. — Volt egy tagunk, akit ki kellett zárni a brigádból. Nem tudunk hatni rá. Bár-mit mondtunk neki, az ellen-kezőjét csinálta.

— Azért megszaporodtunk — veszi át a szót Harangozó Géza. — Nem félünk, hogy a tőzsgárdát felbomlasztják az új tagok: Varga Lajos, He-gedűs Ferenc, a Bata Vili és a Makra Miska.

— Nem is kell félnünk. Hamar beilleszkedtek. Mind a négyen jó munkások.

● Hibátlanul

— Bent a központban dol-goznak valamennyien? — Itt a műhelyben is, s a város összes házában is. Ahol éppen munka van — nevet Makra Mihály.

— Volt már panasz a mun-kájuk ellen?

— Eddig még nem, de ez-után sem lehet.

— Hogyan érték el, hogy hibátlanul dolgoznak?

— Nem ellenőr nézi meg a munkát, hanem a brigád másik tagja. S ha rossz a munka, a »bűnös» nem azt mondja, az ellenőrnek: na majd én is szórózok a te munkáddal — hanem azt: megállj, legközelebb akár-hogy kutatsz, nem tudsz be-lekötni semmibe.

— Győzik a sok munkát?

— Negyvennyolc órán be-lül minden kért lakatosmun-kát kijavítottuk. Persze ez nem olyan egyszerű. Előre is kell gondolkodni. Még az

ősszel átvizsgáltuk a köz-ponti fűtéses házak fűtőbe-rendezéseit. Így egész télen nem volt vele gondunk.

— Olyan nagy munka volt, hogy magunk sem hittük el, hogy megcsináltuk — mondja Varga Lajos bácsi, aki a karbantartási munkákat irányította.

● Közösen a BNV-re

— Együtt van a brigád szabad időben is?

— Sok közös programunk van. Színházba megyünk, ki-állításokra, tárlatokra já-runk. Tavaly közösen néztük meg a Budapesti Nemzetközi Vásárt. Idén is együtt sze-retnénk felmenni Pestre. Családi összejöveteleket is rendezünk. Hamarosan elbú-csúztatjuk Szikora Józsi bá-csát, aki nyugdíjba megy.

— De azért tiszteletbeli brigádtag marad — teszi hoz-zá Bata Vilmos.

Együtt van a brigád jóban, rosszban. Együtt a munká-ban, együtt a szórakozásban. Ha baj van valamelyikük-vel, közösen oldják meg a problémát. Egymás szidását, jó tanácsát megfogadják. Segítki társaikat, s azokat is, akik nem tagjai a brigádnak.

S az eredmény: a számta-lan oklevél, amelyek a bri-gádvezető szobájának falát díszítik, s a kitüntető cím, amelyet április 4-én érték el: a tanácsai vállalatok leg-jobb szocialista brigáda.

Kovács Attila

Megfelelő szakképzettség-gel rendelkező

anyag

és

áruforgalmi előadót

azonnal felvesz a Tisza Bútoripari Vállalat Szeged, Lenin krt. 25. S. 79854

Szegedi Konzervgyár férfi és női

segédmunkásokat

vesz fel. Jelentkezni lehet a gyár munkaügyi osztályán reggel fél 7 órától délután 15 óráig. Vidékieknek tanács-igazolás szükséges. S 15 997

Azonnali belépéssel alkalmazunk mezőgazdasági TRAKTOROK ÉS MUNKAGÉPEK SZERELÉSÉBEN jártas szakmunkásokat, segédmunkásokat. Kisteleki Gépiparászati. Jelentkezés 7—16 óráig. K 226

Kiskundorozsma és Vidéke Körzeti Földművelésszövet-kezet minden tételben felvásárol

éticsigát

4,— Ft-os kg-onkénti áron. A méret 3cm feletti (átmérő)

Házinyúl

felvásárlására szerződést kötünk korlátlan mennyiség-ben, az alanti feltételek mellett:

2,20 kg-tól 2,60 kg-ig 14,60 Ft/kg.
2,60 kg feletti nyulak után 1 kg abraktakarmányt adunk állami áron.

Megkezdjük a

galambfiók

felvásárlását is 27,— Ft kg-onkénti áron. Súlyhatár 0,40 kg felett, fajtára, nemre való tekintet nélkül. Felvásárlóhely: Kiskundorozsma (volt paprikamalom). Bővebb felvilágosítást az FMSZ felvásárlási osztályán. S 79 876